

7. McLuhan, M. *Understanding Media: The Extensions of Man*. New York: McGraw-Hill, 1964. URL: <https://designopendata.wordpress.com/wp-content/uploads/2014/05/understanding-media-mcluhan.pdf> (Last accessed: 10.12.2025).

8. Santucci J. A. *Theosophy and the Theosophical Society. Handbook of the Theosophical Current*. Brill, 2020. URL: https://www.academia.edu/59708606/THEOSOPHY_AND_THE_THEOSOPHICAL_SOCIETIES (дата звернення: 10.12.2025).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-585-6-64>

Пригода-Донець Т. М.

кандидат філософських наук, доцент,

доцент кафедри культурології

Волинського національного університету імені Лесі Українки

м. Луцьк, Україна

«СХІДНИЙ» НАРАТИВ У СУЧАСНОМУ МЕДІАПРОСТОРІ: КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ВИМІР

У сучасному глобальному медіапросторі цивілізації Сходу (Індія, Китай, Японія, Корея, арабо-мусульманський світ, інші) постають не лише як геополітичні актори, а як комплексні культурні моделі, що пропонують альтернативні способи мислення, сприйняття та світопорядку. Їхня присутність у медіа зростає пропорційно до потреби сучасної західної цивілізації в нових сенсах, ритмах та етичних орієнтирах.

У масмедіа Схід часто подається як щось «інше», «таємниче», «духовне», «архаїчне». І за цими кліше відбувається редукція складних культурних і релігійних традицій до легковпізнаваних символів. Східні культурні архетипи дао, дзен, сутра, медитація, сансара, багато інших стають частиною глобального лексикону, але часто втрачають оригінальну глибину, редуковані до трендів «mindfulness», «вайбу дзену» чи «к-рор естетики». При цьому першоджерела східних традицій містять зовсім іншу логіку, значно ширшу за медійну поверхню. Дзен-буддизм, представлений на Заході, насамперед, інтерпретаціями Д. Судзукі, пропонує модель безпосереднього переживання світу поза концептами, але в медійному просторі часто зводиться до естетики мінімалізму. Практики з тисячолітньою історією

почасти перетворюються на продукти *mindfulness*, *sound healing*, *zen lifestyle*. Втрачається контекст: духовні практики подаються як інструменти «підвищення продуктивності» чи «зниження стресу», а не як екзистенційні системи. Напротивагу до масовізації спостерігається екзотизація східних надбань, що, зрештою, теж призводить до їх примітивізації і спотворення.

Японська культура, як правило, активно транслюється через аніме, кіно та дизайн. Китайська цивілізація в сучасних медіанаративах тяжіє до образів технологічної потуги або політичного мегапроєкту, а не до філософської спадщини Конфуція чи даоських текстів. Арабський світ подається переважно через геополітичні сюжети, хоча його культурний фундамент формує складну цивілізаційну логіку, де культура, релігія та спільнота існують як єдина система. Індійська традиція переживає нову хвилю популярності через глобальні духовні практики. Проте сучасний медіадискурс рідко враховує той факт, що індійська культура мислить історію циклічно, а не лінійно, що радикально відрізняє її від західної прогресистської моделі.

Західний медіапростір, як правило, швидкий, фрагментарний і зорієнтований на візуальні сенсації, часто привласнює і трансформує східні культурні кодекси відповідно до своїх власних потреб. У результаті Схід у глобальній масовій уяві існує одночасно в кількох формах: як екзотика, як естетика, як духовний ресурс, як технологічний конкурент, як давня цивілізаційна альтернатива. З'являється «поп-версія Сходу»: К-рор, аніме, манга, айдоли, TikTok-культура Японії та Кореї. Схід подається головним чином як джерело медійної інноваційності, індивідуального стилю, візуальної новизни. Особливо пласкими виглядають найбільш поширені стереотипи, що і сьогодні домінують, підтримуються і продукуються в нових медіа: Китай постає як символ технологічної загрози чи контролю, Японія – як технологічна, дисциплінована цивілізація без «тіньових зон», арабський світ – простір конфліктів, релігійного фундаменталізму, «непрозорості».

Ситуацію може змінити безпосередній, коректний інтерес до реальної історії, автентичних практик, звернення до першоджерел, живий діалог між представниками культур. Такий підхід показує багатомірність різних традицій, їхню власну історичну логіку, етику та спосіб мислення, що не зводяться до сучасних медійних кліше.

Все ж, залишається питання: чи можлива, взагалі, неспотворена презентація Сходу у всій його багатоманітності, іншості, відмінності, суперечливості? Чи реальний адекватний діалог між Сходом і Заходом без «труднощів перекладу» та маніпулятивних узагальнень? Сучасність демонструє песимістичну відповідь на ці питання, на жаль...